

Συμπεράσματα της Ημερίδας

«*Το Υδατικό Πρόβλημα της Θεσσαλίας*»
Λάρισα, 20 Νοεμβρίου 2021

Η ημερίδα της Περιφερειακής Ένωσης Δήμων (ΠΕΔ) Θεσσαλίας με θέμα «*Το Υδατικό Πρόβλημα της Θεσσαλίας*» διοργανώθηκε με επιτυχία στη Λάρισα, 20 Νοεμβρίου 2021. Την ημερίδα απασχόλησε το πρόβλημα του υδατικού ελλείμματος της Θεσσαλίας. Στην ημερίδα συμμετείχαν με ομιλίες τους: ο Υπουργός Περιβάλλοντος και Ενέργειας, κ. Κ. Σκρέκας, ο Περιφερειάρχης Θεσσαλίας, κ. Κ. Αγοραστός και ο Πρόεδρος της ΠΕΔ Θεσσαλίας και Δήμαρχος Κιλελέρ, κ. Α. Νασιακόπουλος. Παρευρέθηκαν και απεύθυναν χαιρετισμό στην ημερίδα Βουλευτές και Δήμαρχοι της Θεσσαλίας.

Από το σύνολο των παρουσιάσεων έγινε σαφές ότι το υδατικό έλλειμμα της Θεσσαλίας είναι, ίσως, το σημαντικότερο περιβαλλοντικό πρόβλημα της Θεσσαλίας, το οποίο θέτει περιορισμούς στη βιώσιμη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της Περιφέρειας. Από τις παρουσιάσεις και τις συζητήσεις προέκυψαν σημαντικά συμπεράσματα, όπως παρουσιάζονται παρακάτω:

Το 2020, ο ΟΟΣΑ εξέδωσε Έκθεση για την Περιφερειακή Πολιτική για την Ελλάδα μετά το 2020 (Regional Policy for Greece Post-2020). Οι κατευθύνσεις της Έκθεσης αφορούν πέντε (5) Τομείς: 1) Ενδυνάμωση της περιφερειακής πολιτικής, 2) Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και επιχειρηματικότητας, 3) Ποιοτική απασχόληση, 4) Πολύ-επίπεδη διακυβέρνηση για την περιφερειακή ανάπτυξη, και 5) Ενίσχυση συνδεσιμότητας. Η εξειδίκευση για τη Θεσσαλία αφορά κυρίως τον αγρο-διατροφικό τομέα και τον τομέα μεταποίησης τροφίμων. Η πρωτογενής, λοιπόν, παραγωγή και η μεταποίηση αγροτικών προϊόντων είναι και θα πρέπει να παραμείνει ο ισχυρός κλάδος της οικονομίας της Θεσσαλίας με την παραγωγή ποιοτικών προϊόντων.

Η γεωργία, μαζί με την κτηνοτροφία, είναι και θα πρέπει να είναι στο μέλλον ο κλάδος οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης της Θεσσαλίας. Είναι όμως και ο μεγάλος καταναλωτής νερού. Οι μέσες υδατικές ανάγκες για την γεωργία στη Θεσσαλία ανέρχονται σε περίπου 1000-1100 εκατομμύρια m^3 , οι οποίες αντιστοιχούν περίπου στο 90-95% της συνολικής κατανάλωσης νερού. Οι υδατικές ανάγκες καλύπτονται, κατά μέσο όρο, με απολήψεις επιφανειακών υδάτων περίπου 300 εκατ. m^3 και περίπου 900 εκατ. m^3 με αντλήσεις από τους υπόγειους υδροφορείς. Για ένα μέσο υδρολογικά έτος, οι βιώσιμες απολήψεις νερού από τους υπόγειους υδροφορείς ανέρχονται μόνο σε περίπου 300-400 εκατ. m^3 . Ως αποτέλεσμα, η συνεχιζόμενη υπερ-εκμετάλλευση των υπόγειων υδατικών πόρων για την κάλυψη του υδατικού ελλείμματος της Θεσσαλίας έχει οδηγήσει στην πτώση της στάθμης των υπόγειων υδροφορέων, ιδιαίτερα στην κεντρική και ανατολική πεδιάδα του Πηνειού Ποταμού και στη λεκάνη του Αλμυρού. Τις προηγούμενες δεκαετίες, η περιορισμένη ανάπτυξη έργων αξιοποίησης επιφανειακών υδατικών πόρων, η οποία οδήγησε στην υπερ-εκμετάλλευση των υπόγειων υδατικών πόρων, δημιούργησε μια σειρά από περιβαλλοντικά προβλήματα, όπως: τη δραματική πτώση της στάθμης των υπόγειων υδροφορέων, την υφαλμύρωση των υπόγειων υδροφορέων σε παράκτιες περιοχές και στην περιοχή της Λίμνης Κάρλας, και συνολικά της ποιότητας και ποσότητας των υπόγειων υδατικών πόρων. Με τη διαφαινόμενη κλιματική αλλαγή, οι επιπτώσεις τόσο στο κλίμα της περιοχής όσο και στις υδρολογικές συνθήκες θα αλλάξουν: το κλίμα θα γίνει θερμότερο και ξηρότερο, θα υπάρξει αύξηση ακραίων υδρολογικών φαινομένων (πλημμύρες και ξηρασίες), η καλλιεργητική περίοδος θα επιμηκυνθεί, οι γεωργικές υδατικές ανάγκες θα αυξηθούν, με αποτέλεσμα το υδατικό έλλειμμα να αυξηθεί ακόμη περισσότερο και η ποσοτική και ποιοτική υποβάθμιση των υδατικών πόρων θα συνεχιστεί. Η κατάσταση αυτή δεν είναι βιώσιμη και δεν μπορεί να συνεχιστεί.

Για τους παραπάνω λόγους και για να ανατραπεί η μη-βιώσιμη κατάσταση, όπως έχει περιγραφεί παραπάνω, απαιτούνται άμεσα μέτρα και δράσεις. Τα μέτρα αυτά θα πρέπει να είναι συνδυαστικά μέτρα για την μείωση του υδατικού ελλείμματος και της προσαρμογής στις συνθήκες της κλιματικής μεταβολής και θα πρέπει να αποσκοπούν αύξηση του αξιοποιήσιμου επιφανειακού υδατικού δυναμικού και στη μείωση της ζήτησης σε νερό. Στην πρώτη κατηγορία εντάσσονται η κατασκευή ταμιευτήρων και λιμνοδεξαμενών εντός των λεκανών απορροής της Θεσσαλίας και η μερική εκτροπή/μεταφορά νερού από τον άνω ρου του Αχελώου Ποταμού. Μέτρα για τη μείωση της ζήτησης του νερού είναι ο κατάλληλος σχεδιασμός των καλλιεργειών, η βελτίωση της αποδοτικότητας υπαρχόντων δικτύων μεταφοράς και διανομής νερού, η εφαρμογή αποδοτικών μεθόδων άρδευσης, η ανάπτυξη νέων σύγχρονων δικτύων άρδευσης και εκσυγχρονισμός των υπαρχόντων δικτύων.

Τα τελευταία χρόνια έχουν δρομολογηθεί και ολοκληρωθεί αρκετά έργα αξιοποίησης και διαχείρισης υδατικών πόρων μικρής και μεσαίας κλίμακας από την Περιφέρεια Θεσσαλίας. Παραδείγματα είναι, η αντικατάσταση ανοικτών επιφανειακών αρδευτικών δικτύων με υπόγεια δίκτυα, μήκους 200 km, για την προστασία της ποσότητας και της ποιότητας του νερού, η λιμνοδεξαμενή του Ξηριά στη λεκάνη του Αλμυρού, οι λιμνοδεξαμενές στο Καστρί και στη Γλαύκη καθώς και τα αντιπλημμυρικά έργα στο Μέγα ποταμό και σε άλλα υδατορέματα.

Το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (ΥΠΑΑΤ) έχει εκπονήσει το «Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Υποδομών Αγροτικής Ανάπτυξης και Μετριασμού των Επιπτώσεων της Κλιματικής Αλλαγής στην Ελλάδα» (ΥΔΩΡ 2.0), το οποίο περιλαμβάνει την υλοποίηση μεγάλων και μεσαίων εγγειοβελτιωτικών παρεμβάσεων, σημαντικός αριθμός των οποίων βρίσκεται στη Θεσσαλία. Είκοσι ένα (21) εγγειοβελτιωτικά έργα αγροτικής ανάπτυξης προγραμματίζονται με τη διαδικασία Συμπράξεων Δημοσίου Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ), προϋπολογισμού 1,6 δισεκατομμυρίων Ευρώ, κάποια από τα οποία βρίσκονται στη Θεσσαλία. Ωστόσο, υπάρχει η εμπειρία ότι δημόσια έργα τα οποία προγραμματίζονται από την κεντρική διοίκηση και τα υπουργεία υλοποιούνται αργά με πολύ μεγάλες καθυστερήσεις.

Σύμφωνα με τα παραπάνω γίνεται κατανοητό ότι τα περισσότερα έργα που περιλαμβάνονται στο αρχικό Σχέδιο Διαχείρισης Λεκανών Απορροής (ΣΛΑΠ) Θεσσαλίας καθώς και στην 1^η αναθεώρηση του έχουν δρομολογηθεί και βρίσκονται στη σωστή κατεύθυνση για τη μείωση του υδατικού ελλείματος. Σύντομα, προβλέπεται να ξεκινήσει και η κατασκευή του φράγματος του Μουζακίου. Ωστόσο, ενώ στο αρχικό ΣΔΛΑΠ προβλέπονταν η ήπια μεταφορά νερού από τον Αχελώο Ποταμό, στην 1^η αναθεώρηση του δεν έχει προβλεφθεί. Το αποτέλεσμα είναι ότι, μέχρι σήμερα 65% των προβλεπόμενων έργων στους ταμιευτήρες της Μεσοχώρας και της Συκιάς και της σήραγγας εκτροπής έχουν κατασκευαστεί. Το έργο του φράγματος της Μεσοχώρας έχει ολοκληρωθεί σε ποσοστό περίπου 80% και χρειάζεται να γίνουν οι απαλλοτριώσεις, η επένδυση του φράγματος και η νέα περιβαλλοντική αδειοδότηση. Το έργο του φράγματος της Μεσοχώρας ευρίσκεται σε φάση έκδοσης Απόφασης Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων, έτσι ώστε να προχωρήσουν τα έργα και εντάσσεται στο ΣΛΑΠ Δυτικής Στερεάς Ελλάδας ως υδροηλεκτρικό έργο. Όμως τα υπόλοιπα έργα είναι ανενεργά και τα ημιτελή έργα με την πάροδο του χρόνου προκαλούν διάφορα περιβαλλοντικά προβλήματα και μπορούν να δημιουργήσουν σοβαρούς κινδύνους. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Ε.Ε.) για την έγκριση έργων μεταφοράς νερού από λεκάνη απορροής ποταμού σε άλλη λεκάνη είναι αρνητική για συγκεκριμένους περιβαλλοντικούς λόγους. Ωστόσο, εάν το έργο προβλέπεται και έχει αξιολογηθεί στο ΣΛΑΠ και υπάρχει η κατάλληλη τεκμηρίωση

και η Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων τότε είναι δυνατόν να υπάρξει έγκριση του έργου. Διαφορετικά το έργο της μερικής μεταφοράς νερού από τον Αχελώο δεν είναι δυνατόν να εγκριθεί από την Ε.Ε. και αν η Ε.Ε. θεωρήσει ότι παραβιάζεται η Οδηγία-Πλαίσιο για τα νερά, θα κινηθεί η διαδικασία παραβίασεως και η επιβολή βαριών προστίμων στην χώρα μας. Στο πλαίσιο αυτό, η πλειοψηφία των φορέων της Θεσσαλίας ζητούν την ένταξη του έργου μερικής εκτροπής/μεταφοράς νερού του Αχελώου Ποταμού στη νέα αναθεώρηση του ΣΛΑΠ Θεσσαλίας και την αξιολόγηση του. Το έργο κρίνεται αναγκαίο γιατί δεν είναι μόνο αρδευτικό αλλά και υδρευτικό, αντιπλημμυρικό, ενεργειακό και στοχεύει στην αναβάθμιση του περιβάλλοντος της λεκάνης της Θεσσαλίας και στην ανάπτυξη τουριστικής δραστηριότητας.

Σημαντική προσέγγιση στα ζητήματα διαχείρισης υδατικών πόρων αποτελεί η κυκλική οικονομία και ο σχεδιασμός για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Τη στιγμή αυτή εκπονούνται δύο σημαντικές νομοθετικές παρεμβάσεις, ο Νόμος για το Κλίμα και ο «Οδικός Χάρτης για την Κυκλική Οικονομία» με ολιστική προσέγγιση. Ο Νόμος για το Κλίμα θα περιλαμβάνει μια σειρά μέτρων/δράσεων για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή. Θα αφορά δράσεις και μέτρα σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο που θα περιλαμβάνουν: την κατασκευή ταμιευτήρων για την αντιμετώπιση του υδατικού προβλήματος, την ενίσχυση της προσαρμογής του αγροτικού τομέα, την προστασία αρδευτικών γεωτρήσεων από πλημμυρικά ύδατα, την εφαρμογή μέτρων αιεφόρου διαχείρισης εδαφικών και υδατικών πόρων, την προώθηση λιγότερο υδροβόρων καλλιεργειών και ξηρικών καλλιεργειών και την ασφάλιση της γεωργικής και κτηνοτροφικής παραγωγής για ζημιές από ακραία καιρικά φαινόμενα (πλημμύρες, ξηρασία, πυρκαγιές) που δεν καλύπτονται σήμερα. Ο «Οδικός Χάρτης για την Κυκλική Οικονομία» θα καλύπτει όλο το φάσμα της κυκλικής οικονομίας. Η κυκλική οικονομία είναι το νέο οικονομικό μοντέλο που θα συμβάλλει στην ενεργειακή μετάβαση και την κλιματική ουδετερότητα. Η κυκλική οικονομία «επιβάλλει» την εξοικονόμηση νερού, τη μείωση των απωλειών νερού, και την επαναχρησιμοποίηση υγρών αποβλήτων για άρδευση, για τον εμπλουτισμό του υδροφόρου ορίζοντα, για βιομηχανική χρήση κ.α. Τα Σχέδια Κυκλικής Οικονομίας θα αναπτυχθούν σε επίπεδο Περιφέρειας και Δήμου.

Τέλος, σημαντικό πρόβλημα για την Ορθολογική Διαχείριση των Υδατικών Πόρων στη Θεσσαλία είναι ο κατακερματισμός αρμοδιοτήτων σε διάφορους φορείς διαχείρισης του νερού. Στη Θεσσαλία υπάρχουν 129 φορείς διαχείρισης του νερού (31 ΔΕΥΑ, 58 ΤΟΕΒ-ΓΟΕΒ, 10 Δ/νσεις Υπουργείων, 4 Δ/νσεις Περιφέρειας, 22 Δήμοι και 4 λοιποί φορείς (ΔΕΗ, ΙΓΜΕ κ.α.). Είναι απαίτηση των φορέων της Θεσσαλίας η δημιουργία ενός Ενιαίου Φορέα Διαχείρισης Υδατικών Πόρων της Θεσσαλίας, όπως και για κάθε Περιφέρεια της Ελλάδας, στον οποίο θα μεταβιβαστούν όλες οι αρμοδιότητες που αφορούν στη διαχείριση των επιφανειακών και υπόγειων υδατικών πόρων. Επιθυμητό είναι όλοι αυτοί οι φορείς να υπάγονται σε ένα Ειδικό Υπουργείο που οι αρμοδιότητές του θα είναι αποκλειστικά η διαχείριση όλων των υδάτων σε πανελλήνια κλίμακα. Η διαχείριση των υδατικών πόρων, σήμερα κάτω και από το πρίσμα της κλιματικής αλλαγής, θα πρέπει να είναι σύγχρονη, προσαρμόσιμη, ολιστική και συμμετοχική.